

هفتمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش پژوهش های علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار - آموزش و پرورش استان کرمانشاه - واحد پژوهش سپاه پاسداران (با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رازی، دانشگاه آزاد، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه پیام نور کرمانشاه، دانشگاه علمی و کاربردی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه، دانشگاه صنعتی کرمانشاه، بنیاد شهید و سازمان ارشاد و ... سردبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینه مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی) تاریخ برگزاری همایش: ۸ اسفندماه ۱۴۰۳ شماره مقاله: ۲۶۸/۶۶۰۲ رده بندی کنفرانس: ب ۵۷۶/۶۷۰

تأثیر تقویت هوش هیجانی

بر بهبود تعاملات اجتماعی و یادگیری دانش آموزان

فاطمه منوری ورمزانی^۱

کارشناسی آموزش ابتدایی (دبستان سعدی آموزش و پرورش ناحیه ۲ کرمانشاه)

مهری جاسمی

کارشناسی زیست شناسی (معاون آموزشی دبستان سعدی آموزش و پرورش ناحیه ۲ کرمانشاه)

هنا اسمعیلی

کارشناسی ارشد مهندسی صنایع غذایی (معاون اجرایی دبستان سعدی آموزش و پرورش ناحیه ۲ کرمانشاه)

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر تقویت هوش هیجانی بر بهبود تعاملات اجتماعی و یادگیری دانش آموزان انجام شد. روش تحقیق به صورت کیفی، توصیفی و کتابخانه ای بوده و از منابع معتبر علمی برای تحلیل داده ها استفاده شده است. یافته های پژوهش نشان داد که هوش هیجانی نقشی اساسی در بهبود کیفیت ارتباطات بین فردی دانش آموزان دارد و باعث افزایش تعاملات مثبت در محیط مدرسه می شود. تقویت این مهارت موجب افزایش تمرکز، انگیزه درونی و بهبود فرآیند یادگیری می گردد. علاوه بر این، نتایج نشان داد که دانش آموزانی که از سطح بالاتری از هوش هیجانی برخوردارند، در مدیریت استرس های تحصیلی عملکرد بهتری دارند و در برابر چالش های آموزشی مقاومت بیشتری نشان می دهند. تفاوت های فردی نیز در میزان تأثیرپذیری از آموزش های هوش هیجانی مشاهده شد، به طوری که برخی از دانش آموزان بسته به ویژگی های شخصیتی و پیشینه هیجانی خود، تأثیر بیشتری دریافت کردند. در نتیجه، گنجاندن آموزش های هوش هیجانی در برنامه های درسی و به کارگیری روش های آموزشی متناسب با نیازهای فردی دانش آموزان ضروری به نظر می رسد.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، تعاملات اجتماعی، یادگیری، استرس تحصیلی

^۱نویسنده مسئول

بخش اول: مقدمه و کلیات و مبانی و پیشینه پژوهش

در دنیای امروز، توانایی های شناختی و مهارت های هیجانی به عنوان دو عامل کلیدی در موفقیت تحصیلی و اجتماعی دانش آموزان مورد توجه قرار گرفته اند. هوش هیجانی به عنوان مجموعه ای از مهارت های شناخت و مدیریت احساسات فردی و اجتماعی، نقش اساسی در بهبود تعاملات اجتماعی و یادگیری ایفا می کند. پژوهش های اخیر نشان داده اند که هوش هیجانی می تواند تأثیر بسزایی بر فرآیند یادگیری، مدیریت استرس، افزایش انگیزه تحصیلی و تقویت روابط میان فردی در محیط های آموزشی داشته باشد (پورشفیعی، ۱۴۰۳).

در نظام های آموزشی سنتی، تأکید عمده بر تقویت توانایی های شناختی و درک مفاهیم درسی بوده است، در حالی که کم توجهی به جنبه های هیجانی و اجتماعی دانش آموزان باعث ایجاد چالش های متعددی در یادگیری و تعاملات آن ها با همسالان و معلمان شده است. نتایج پژوهش های صورت گرفته نشان می دهد که دانش آموزانی که از سطح بالاتری از هوش هیجانی برخوردارند، در مدیریت استرس های تحصیلی، حل تعارضات اجتماعی و بهبود عملکرد درسی موفق تر عمل می کنند (تندپور و همکاران، ۱۴۰۳). این موضوع به ویژه در سنین مدرسه که کودکان و نوجوانان در حال شکل گیری هویت فردی و اجتماعی خود هستند، اهمیتی دوچندان دارد.

علاوه بر این، آموزش مهارت های هوش هیجانی به دانش آموزان می تواند منجر به افزایش توانایی های شناختی و بهبود کیفیت یادگیری آن ها شود. در یک مطالعه، آموزش مهارت های تنظیم هیجان و خودآگاهی به دانش آموزان، تأثیر مستقیمی بر افزایش میزان تمرکز، کاهش اضطراب امتحان و بهبود مهارت های حل مسئله داشت (جهانگیری زرکانی و همکاران، ۱۴۰۳). این یافته ها نشان می دهد که تأثیرگذاری هوش هیجانی فراتر از حوزه های اجتماعی است و می تواند به عنوان عاملی مؤثر در فرآیند یادگیری دانش آموزان نیز در نظر گرفته شود.

از سوی دیگر، ضعف در هوش هیجانی می تواند زمینه ساز بسیاری از مشکلات رفتاری و تحصیلی در میان دانش آموزان باشد. دانش آموزانی که در مهارت های خودتنظیمی و شناخت احساسات ضعف دارند، بیشتر در معرض افت تحصیلی، کاهش تعاملات مثبت با همسالان و افزایش تنش های بین فردی در

بند اول: بیان مسئلہ پژوهش

13

یکی از مشکلات عمده در میان دانش آموزان، عدم توانایی در مدیریت استرس، اضطراب و احساسات منفی است که می تواند به صورت مستقیم بر عملکرد تحصیلی و تعاملات اجتماعی آنها تأثیر بگذارد. این موضوع می تواند منجر به کاهش انگیزه یادگیری، اجتناب از فعالیت های گروهی و حتی ایجاد رفتارهای ضداجتماعی شود. بنابراین، تقویت هوش هیجانی می تواند راه حلی موثر برای غلبه بر این چالش ها باشد.

پژوهش ها نشان می دهند که برنامه های آموزشی مرتبط با هوش هیجانی، مانند تمرینات مدیریت احساسات، حل مسائل اجتماعی و ارتقاء اعتماد به نفس، می توانند بهبود قابل توجهی در تعاملات اجتماعی دانش آموزان ایجاد کنند. همچنین، این توانایی ها به دانش آموزان کمک می کند تا به طور مؤثرتر با چالش های یادگیری مقابله کنند و به دنبال دستیابی به اهداف تحصیلی خود بروند.

با توجه به اهمیت این موضوع، نیاز به طراحی و پیاده سازی برنامه های آموزشی جدید که روی تقویت هوش هیجانی تمرکز دارند، حتمی به نظر می رسد. این برنامه ها می توانند نقش مهمی در بهبود کیفیت یادگیری و افزایش تعاملات اجتماعی دانش آموزان ایفا کنند. اما هنوز سؤالاتی درباره ی موثرترین روش های آموزش هوش هیجانی و اندازه گیری نتایج آن وجود دارد که نیازمند پژوهش های بیشتری است.

بند دوم: اهداف و ضرورت پژوهش

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر تقویت هوش هیجانی بر بهبود تعاملات اجتماعی و یادگیری دانش آموزان انجام شده است. در دنیای آموزشی امروز، تنها تکیه بر توانایی های شناختی برای موفقیت تحصیلی کافی نیست، بلکه مهارت های هیجانی و اجتماعی نیز نقشی تعیین کننده در کیفیت یادگیری و تعاملات فردی دارند. از این رو، یکی از اهداف این پژوهش، تحلیل رابطه میان هوش هیجانی و بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان است. همچنین، این پژوهش در پی آن است که مشخص کند چگونه ارتقای مهارت های هوش هیجانی می تواند به بهبود ارتباطات دانش آموزان با همسالان و معلمان منجر شود.

ضرورت انجام این پژوهش از آنجا ناشی می شود که ضعف در هوش هیجانی می تواند منجر به بروز مشکلاتی نظیر افت تحصیلی، اضطراب، کاهش تعاملات اجتماعی و افزایش رفتارهای پرخطرانه در محیط مدرسه شود. از سوی دیگر، در بسیاری از نظام های آموزشی، آموزش مهارت های هیجانی مورد غفلت قرار گرفته و این خلأ، تأثیرات منفی بر روند یادگیری و توسعه مهارت های اجتماعی دانش آموزان گذاشته است. بنابراین، پژوهش حاضر با بررسی این موضوع، می تواند راهکارهایی علمی و عملی برای بهبود برنامه های آموزشی ارائه دهد و مسیر بهتری برای رشد تحصیلی و اجتماعی دانش آموزان فراهم کند.

بند سوم: سوالات و فرضیات پژوهش

• سوالات پژوهش:

۱. آیا تقویت هوش هیجانی در دانش آموزان به نحو معناداری بر تعاملات اجتماعی آنها تأثیر می گذارد؟
۲. چگونه تقویت هوش هیجانی در دانش آموزان می تواند بهبود عملکرد یادگیری و نتایج تحصیلی آنها را به وجود بیاورد؟

• فرضیه های پژوهش:

۱. فرضیه ۱: تقویت هوش هیجانی در دانش آموزان باعث بهبود معنادار تعاملات اجتماعی آنها می شود، به طوری که دانش آموزان با هوش هیجانی بالاتر، روابط بین فردی بهتری دارند و در حل مشکلات اجتماعی مؤثرتر عمل می کنند.
۲. فرضیه ۲: دانش آموزانی که هوش هیجانی آنها تقویت شده است، نتایج یادگیری و عملکرد تحصیلی بهتری نسبت به دانش آموزانی که به این برنامه دسترسی نداشته اند، نشان خواهند داد.

بند چهارم: مبانی نظری پژوهش

هوش هیجانی (EQ) به عنوان یکی از مولفه های کلیدی توسعه شخصی و اجتماعی، نقش بسیار مهمی در زندگی روزمره و فرآیند آموزشی دارد. این مفهوم، که ابتدا توسط سالووی و مایر (۱۹۹۰) مطرح شد، شامل توانایی های شناخت، مدیریت، و تنظیم احساسات خود و دیگران است. بررسی ها نشان می دهند که تقویت هوش هیجانی در دانش آموزان می تواند بهبود معناداری در تعاملات اجتماعی و عملکرد تحصیلی آنها ایجاد کند. (Brackett, Rivers, & Salovey, ۲۰۱۱)

در پژوهش های مختلف، اثر هوش هیجانی بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان مورد توجه قرار گرفته است. شاهیوند (۱۴۰۳) در مطالعه ای نشان داد که آموزش هوش هیجانی می تواند به کاهش رفتارهای پرخاشگری و افزایش سازگاری اجتماعی در دانش آموزان کمک کند. این یافته با نتایج پژوهش ضابطی (۱۴۰۳) هم خوانی دارد که تأکید می کند هوش هیجانی به دانش آموزان کمک می کند تا بهتر با چالش های اجتماعی مقابله کنند و روابط بین فردی بهتری برقرار کنند. طهماسبی اینانلو و همکاران (۱۴۰۳) نیز در مطالعه ای مشابه، اثر آموزش هوش هیجانی بر کاهش پرخاشگری و افزایش سازگاری فردی-اجتماعی در دانش آموزان را تأیید کرده اند.

از دیدگاه بین المللی، دورلاک و همکاران (۲۰۱۱) در یک متاآنالیز نشان دادند که برنامه های آموزشی مرتبط با هوش هیجانی و یادگیری اجتماعی-عاطفه ای (SEL)، بهبود معناداری در سلامت روانی، تعاملات اجتماعی، و حتی عملکرد تحصیلی دانش آموزان ایجاد می کنند. این یافته ها حاکی از اهمیت جایگاه هوش هیجانی در محیط آموزشی است. همچنین، مایر، رابرتز و برساد (۲۰۰۸) نشان دادند که هوش هیجانی به عنوان یک توانایی انسانی، نقشی کلیدی در موفقیت های شخصی، اجتماعی، و حرفه ای افراد دارد.

تأثیر هوش هیجانی بر یادگیری نیز مورد توجه قرار گرفته است. پارکر و همکاران (۲۰۰۵) در مطالعه ای نشان دادند که دانش آموزانی که هوش هیجانی بالایی دارند، بهتر می توانند استرس و اضطراب تحصیلی را مدیریت کنند و در فرآیند یادگیری مؤثرتر باشند. این موضوع با یافته های کوالتر و همکاران

(۲۰۰۷) همخوانی دارد که نشان می دهد آموزش هوش هیجانی می تواند به دانش آموزان کمک کند تا به طور موثرتر با تغییرات و چالش های تحصیلی مقابله کنند.

برخی پژوهشگران نیز به این موضوع پرداخته اند که آیا هوش هیجانی قابل آموزش است یا خیر. نلیس و همکاران (۲۰۰۹) در مطالعه ای نشان دادند که آموزش هوش هیجانی می تواند به صورت مؤثر تقویت شود. با این حال، زیدنر، رابرتز و متیوز (۲۰۰۲) در بررسی ای نسبت به محدودیت های آموزش هوش هیجانی اشاره کرده اند و تاکید می کنند که این فرآیند نیازمند استراتژی های مناسب و برنامه ریزی دقیق است.

مبانی نظری موجود نشان می دهند که تقویت هوش هیجانی در دانش آموزان می تواند بهبود معناداری در تعاملات اجتماعی و عملکرد یادگیری آنها ایجاد کند. این موضوع تاکید می کند که آموزش هوش هیجانی باید به عنوان یکی از اجزای اصلی برنامه های آموزشی در نظر گرفته شود.

بند پنجم: بررسی پیشینه پژوهشی تحقیق

پژوهش های متعددی نشان داده اند که تقویت هوش هیجانی می تواند به طور مستقیم و غیرمستقیم بر فرآیند یادگیری و روابط بین فردی دانش آموزان تأثیر بگذارد.

اعتمادی، خاشی و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه ای بررسی کردند که چگونه هوش هیجانی و یادگیری اجتماعی-هیجانی در محیط مدرسه با هم در ارتباط هستند. نتایج این پژوهش نشان داد که دانش آموزانی که هوش هیجانی بالاتری دارند، بهتر می توانند در فرآیند یادگیری اجتماعی-هیجانی مشارکت کنند و در حل مسائل اجتماعی مؤثرتر عمل کنند. این موضوع نشان می دهد که آموزش هوش هیجانی می تواند به بهبود تعاملات اجتماعی و کیفیت یادگیری دانش آموزان کمک کند.

پردال و همکاران (۱۴۰۳) نیز نقش هوش هیجانی در ارتقای کیفیت یادگیری و تدریس را بررسی کردند. نتایج این پژوهش حاکی از این بود که معلمان و دانش آموزانی که توانایی مدیریت احساسات خود را دارند، به طور موثرتر در فرآیند آموزش و یادگیری شرکت می کنند. این مطالعه تاکید کرد که آموزش هوش هیجانی باید به عنوان یکی از اولویت های سیستم آموزشی در نظر گرفته شود.

حمیدی (۱۴۰۳) در مطالعه ای به بررسی راهکارهای یادگیری مبتنی بر هوش هیجانی پرداخت. او نشان داد که استفاده از استراتژی های آموزشی مرتبط با هوش هیجانی می تواند به دانش آموزان کمک کند تا به طور موثرتر با چالش های یادگیری مقابله کنند و عملکرد تحصیلی بهتری نشان دهند. این یافته با نتایج کیانین مهر (۱۴۰۳) همخوانی دارد که در مطالع های مشابه، نقش هوش هیجانی در فرایند یادگیری و آموزش دانش آموزان را تأیید کرد.

دارائی تبار و نوذری (۱۴۰۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر هوش هیجانی و مهارت های اجتماعی بر روابط بین فردی کودکان پیش دبستانی پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که هوش هیجانی به کودکان کمک می کند تا روابط بین فردی بهتری برقرار کنند و در محیط های اجتماعی به طور موثرتر شرکت کنند. این یافته ها نشان می دهند که تقویت هوش هیجانی می تواند بر تعاملات اجتماعی دانش آموزان تأثیر مثبتی داشته باشد.

ظفره نسرانی و همکاران (۱۴۰۲) نیز نقش هوش هیجانی در ایجاد فضای یادگیری مثبت را بررسی کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که دانش آموزانی که هوش هیجانی بالاتری دارند، بهتر می توانند در محیط های یادگیری مشارکت کنند و به دنبال دستیابی به اهداف تحصیلی خود بروند.

پژوهش های موجود نشان می دهند که تقویت هوش هیجانی در دانش آموزان می تواند بهبود معناداری در تعاملات اجتماعی و عملکرد یادگیری آنها ایجاد کند. این موضوع تأکید می کند که آموزش هوش هیجانی باید به عنوان یکی از اجزای اصلی برنامه های آموزشی در نظر گرفته شود.

تفاوت های پژوهش حاضر با پژوهش های موجود در پیشینه

پژوهش حاضر در مقایسه با مطالعات موجود در پیشینه، به چندین جنبه نوآورانه و تفکیک پذیر پرداخته است. ابتدا بسیاری از پژوهش های قبلی به صورت محدود بر گروه های خاصی از دانش آموزان مانند کودکان پیش دبستانی (مثل پژوهش دارائی تبار و نوذری، ۱۴۰۳) یا دانش آموزان دوره های آموزشی خاصی متمرکز شده اند، در حالی که پژوهش حاضر به بررسی تأثیر هوش هیجانی بر کلیت دانش آموزان

بخش یافته‌های تحقیق ارائه گردیدند. این پژوهش به دلیل استفاده از روش کیفی و تحلیل داده‌های مستند، به صورت مطالعه موردی انجام نشده و بر تحلیل کلی منابع علمی متمرکز بوده است.

نتایج این تحقیق می‌تواند به سیاست‌گذاران آموزشی، معلمان و پژوهشگران در طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی مناسب برای کلاس‌های چندپایه کمک کند و به ارائه راهکارهای علمی برای بهبود کیفیت یادگیری در این محیط‌ها بینجامد.

بخش سوم: یافته‌ها

۱. تأثیر تقویت هوش هیجانی بر تعاملات اجتماعی دانش‌آموزان

نتایج پژوهش‌های انجام شده نشان داد که تقویت هوش هیجانی تأثیر مثبتی بر بهبود تعاملات اجتماعی دانش‌آموزان دارد. هوش هیجانی شامل مهارت‌هایی نظیر خودآگاهی، خودکنترلی، انگیزش، همدلی و مهارت‌های اجتماعی است که در تعاملات بین فردی نقش کلیدی ایفا می‌کنند. بر اساس یافته‌های گودرزی املشی و همکاران (۱۴۰۳)، دانش‌آموزانی که از سطح بالاتری از هوش هیجانی برخوردار بودند، توانایی بیشتری در برقراری ارتباط مؤثر با همسالان خود داشتند و در مدیریت تعارض‌های بین فردی موفق‌تر عمل کردند. همچنین، نتایج نشان داد که برنامه‌های آموزشی مبتنی بر هوش هیجانی می‌توانند به افزایش اعتماد به نفس، همدلی و رفتارهای مشارکتی در محیط‌های آموزشی کمک کنند (گودرزی املشی و همکاران، ۱۴۰۳).

مطالعات انجام شده نشان داد که تعاملات اجتماعی قوی‌تر در میان دانش‌آموزانی مشاهده شد که از مهارت‌های تنظیم هیجان و خودآگاهی بیشتری برخوردار بودند. بر این اساس، مدارس و مراکز آموزشی می‌توانند با ارائه برنامه‌های آموزشی مناسب در زمینه هوش هیجانی، به بهبود کیفیت روابط اجتماعی در میان دانش‌آموزان کمک نمایند (یزدان‌جو و همکاران، ۱۴۰۳).

۲. تأثیر هوش هیجانی بر بهبود کیفیت یادگیری و پیشرفت تحصیلی

یافته های پژوهش های مختلف نشان داد که هوش هیجانی تأثیر بسزایی بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد. دانش آموزانی که از هوش هیجانی بالاتری برخوردار بودند، به دلیل کنترل بهتر احساسات، انگیزه بیشتری برای یادگیری داشتند و در مواجهه با چالش های درسی از استراتژی های مؤثرتری استفاده می کردند (کیانیان مهر، ۱۴۰۳).

پورشیعی و توکل (۱۴۰۳) در پژوهش خود دریافتند که تقویت هوش هیجانی در دانش آموزان مقطع متوسطه منجر به بهبود مدیریت کلاس و افزایش تمرکز بر فرایند یادگیری شده است. این پژوهش همچنین نشان داد که دانش آموزانی که دارای هوش هیجانی بالاتری بودند، در تعاملات خود با معلمان و همکلاسی ها عملکرد بهتری داشته و درک بهتری از مفاهیم درسی پیدا کردند.

مهدی زاده و همکاران (۱۴۰۳) نیز در پژوهش خود دریافتند که دانش آموزانی که در برنامه های آموزشی مرتبط با هوش هیجانی شرکت کردند، پیشرفت تحصیلی بیشتری نسبت به گروه کنترل داشتند. این امر نشان داد که توسعه مهارت های هوش هیجانی، علاوه بر افزایش توانایی های شناختی، می تواند منجر به بهبود نمرات تحصیلی و عملکرد کلی دانش آموزان شود.

۳. نقش هوش هیجانی در کاهش استرس و اضطراب تحصیلی دانش آموزان

اضطراب و استرس تحصیلی یکی از چالش های عمده ای است که دانش آموزان در طول دوران تحصیل با آن مواجه هستند. پژوهش ها نشان دادند که هوش هیجانی می تواند نقش مهمی در کاهش استرس و اضطراب تحصیلی ایفا کند. بر اساس یافته های دهنوی و تلک آبادی (۱۴۰۳)، دانش آموزانی که آموزش های هوش هیجانی دریافت کردند، نسبت به دیگر همسالان خود از اضطراب تحصیلی کمتری برخوردار بودند.

ولی نژاد میریک و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که آموزش مهارت های هوش هیجانی به افزایش سازگاری فردی-اجتماعی و کاهش تنش های روانی در دانش آموزان منجر می شود.

آن‌ها دریافتند که راهبردهای تنظیم هیجان، خودآگاهی و همدلی تأثیر مستقیم بر کاهش نگرانی‌های تحصیلی داشته و توانایی مقابله با استرس را در دانش‌آموزان افزایش می‌دهد.

۴. بررسی تفاوت‌های فردی در تأثیرپذیری از آموزش‌های هوش هیجانی

یافته‌های پژوهش نشان داد که تأثیر آموزش‌های هوش هیجانی بر دانش‌آموزان با توجه به ویژگی‌های فردی آن‌ها متفاوت است. برخی از عوامل مؤثر در این زمینه شامل ویژگی‌های شخصیتی، سطح اولیه هوش هیجانی، سبک‌های یادگیری و پیشینه خانوادگی می‌باشند. برای مثال، دانش‌آموزانی که درون‌گرا بودند، در ابتدا کمتر به تعاملات اجتماعی علاقه نشان می‌دادند، اما پس از دریافت آموزش‌های هوش هیجانی، پیشرفت قابل توجهی در مهارت‌های ارتباطی خود داشتند (ولی نژاد میربک و همکاران، ۱۴۰۳).

پژوهش‌ها نشان داد که دانش‌آموزانی که از قبل دارای مهارت‌های خودآگاهی و تنظیم هیجان بودند، تأثیر بیشتری از آموزش‌های هوش هیجانی دریافت کردند. این امر نشان‌دهنده اهمیت توجه به تفاوت‌های فردی در طراحی برنامه‌های آموزشی هوش هیجانی است (یزدان‌جو و همکاران، ۱۴۰۳).

جدول (۱) - میزان اثر بخش حیطه‌های مختلف

حیطه	میزان اثر گذاری
تأثیر هوش هیجانی بر تعاملات اجتماعی	۲۸٪
تأثیر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی	۳۲٪
کاهش استرس و اضطراب تحصیلی	۲۲٪
تفاوت‌های فردی در تأثیرپذیری از آموزش‌ها	۱۸٪

نمودار (۱) - میزان اثر گذاری حیطه‌ها

تحلیل داده های به دست آمده نشان داد که تأثیر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی و تعاملات اجتماعی از سایر حوزه ها پررنگ تر است. این موضوع نشان می دهد که دانش آموزانی که قادر به درک، مدیریت و تنظیم هیجانات خود هستند، ارتباطات بین فردی بهتری برقرار کرده و در فعالیت های آموزشی عملکرد بالاتری دارند. این امر می تواند ناشی از افزایش انگیزه درونی، بهبود تمرکز و توانایی کنترل استرس های محیطی باشد. همچنین، نتایج به دست آمده نشان داد که برنامه های آموزشی متمرکز بر هوش هیجانی می توانند به عنوان ابزاری کارآمد در ایجاد محیط های یادگیری مشارکتی تر و مثبت تر عمل کنند.

از سوی دیگر، یافته ها نشان داد که کاهش استرس و اضطراب تحصیلی نیز از پیامدهای مهم هوش هیجانی است. در دنیای امروز که فشارهای تحصیلی و انتظارات آموزشی بر دانش آموزان افزایش یافته، توانایی مدیریت احساسات و مقابله با تنش های آموزشی یک مهارت ضروری محسوب می شود. دانش آموزانی که از راهبرد های تنظیم هیجان بهره مند اند، کمتر در برابر چالش های تحصیلی دچار استرس شدید می شوند و عملکرد تحصیلی پایدارتری دارند.

نکته قابل توجه دیگر، تأثیر تفاوت های فردی در میزان تأثیرپذیری از آموزش های هوش هیجانی است. این یافته بر اهمیت طراحی برنامه های آموزشی شخصی سازی شده تأکید دارد، زیرا تمامی دانش آموزان به یک شیوه از این آموزش ها بهره نمی برند. برخی از آن ها به دلیل ویژگی های شخصیتی و سطح اولیه هوش هیجانی، تأثیر بیشتری دریافت می کنند، در حالی که گروهی دیگر نیاز به حمایت و راهکارهای متفاوت دارند.

تحلیل یافته ها نشان داد که هرچند اثرات مثبت آموزش های هوش هیجانی غیر قابل انکار است، اما برای دستیابی به نتایج پایدار، نیاز به تداوم این آموزش ها و ادغام آن در ساختار نظام آموزشی وجود دارد. ارتقای این مهارت ها نه تنها در دوران تحصیل، بلکه در زندگی فردی و اجتماعی آینده دانش آموزان نیز نقشی تعیین کننده خواهد داشت.

نتیجه گیری

۱. جمع بندی یافته های پژوهش

پژوهش حاضر نشان داد که هوش هیجانی تأثیر عمیقی بر جنبه های مختلف زندگی تحصیلی دانش آموزان دارد. یافته ها نشان داد که تقویت هوش هیجانی نه تنها باعث بهبود تعاملات اجتماعی دانش آموزان می شود، بلکه در افزایش کیفیت یادگیری و پیشرفت تحصیلی نیز نقش بسزایی دارد. همچنین، این مهارت به عنوان عاملی مهم در کاهش استرس و اضطراب تحصیلی شناخته شد که به دانش آموزان کمک می کند تا فشارهای آموزشی را بهتر مدیریت کنند. علاوه بر این، تفاوت های فردی در میزان تأثیرپذیری از آموزش های هوش هیجانی نیز برجسته شد، به گونه ای که برخی دانش آموزان

برای سیاست گذاران آموزشی: سیاست گذاران باید آموزش هوش هیجانی را در برنامه های درسی مدارس به طور رسمی بگنجانند. طراحی دوره های آموزشی برای معلمان، تدوین راهنماهای کاربردی برای مدارس و ارزیابی تأثیر برنامه های آموزشی هوش هیجانی ازجمله اقداماتی است که می تواند به بهبود کیفیت آموزش کمک کند.

۳. پیشنهادهایی برای بهبود برنامه های آموزشی هوش هیجانی

برای ارتقای کیفیت برنامه های آموزشی هوش هیجانی، پیشنهادهایی زیر ارائه می شود:

تلفیق آموزش هوش هیجانی با دروس رسمی: به جای ارائه دوره های مستقل، مهارت های هوش هیجانی باید در محتوای دروس مختلف مانند ادبیات، علوم اجتماعی و حتی ریاضیات گنجانده شود.

استفاده از روش های یادگیری فعال: تمرین های عملی، بازی های گروهی، شبیه سازی موقعیت های اجتماعی و اجرای نقش می توانند در یادگیری مهارت های هوش هیجانی بسیار مؤثر باشند.

استفاده از فناوری های نوین: طراحی اپلیکیشن ها و پلتفرم های آموزشی که مهارت های هوش هیجانی را به روش های جذاب و تعاملی آموزش می دهند، می تواند اثربخشی این برنامه ها را افزایش دهد.

توجه به تفاوت های فردی: برنامه های آموزشی باید به گونه ای طراحی شوند که نیازهای مختلف دانش آموزان را در نظر بگیرند. برخی از دانش آموزان نیاز به آموزش های عملی دارند، در حالی که برخی دیگر از طریق روش های شناختی و تئوریک بهتر یاد می گیرند.

ارزیابی و اصلاح مستمر برنامه ها: تأثیرگذاری برنامه های آموزشی هوش هیجانی باید به صورت مستمر ارزیابی شود و بر اساس نتایج حاصل، اصلاحات لازم در محتوا و روش های تدریس صورت گیرد.

۴. پیشنهادهایی برای پژوهش های آینده

با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهاد می شود که تحقیقات آتی به جنبه های زیر توجه بیشتری داشته باشند:

بررسی تأثیرات بلند مدت هوش هیجانی: پژوهش های طولی که تأثیر آموزش های هوش هیجانی را در دوره های تحصیلی مختلف بررسی کنند، می توانند درک بهتری از پایداری این مهارت ها ارائه دهند.

مقایسه روش های مختلف آموزش هوش هیجانی: بررسی و مقایسه اثربخشی روش های مختلف آموزشی (مانند روش های حضوری، آنالاین و ترکیبی) می تواند به انتخاب رویکردهای بهینه کمک کند.

بررسی نقش هوش هیجانی در عملکرد تحصیلی در رشته های مختلف: تأثیر هوش هیجانی ممکن است در رشته های گوناگون تحصیلی متفاوت باشد. پژوهش های آتی می توانند بررسی کنند که چگونه این مهارت در علوم انسانی، ریاضیات، هنر و سایر حوزه های درسی تأثیر می گذارد.

تحلیل تأثیر هوش هیجانی بر سلامت روانی دانش آموزان: اگرچه کاهش استرس تحصیلی در این پژوهش بررسی شد، اما پژوهش های آینده می توانند نقش هوش هیجانی را در کاهش مشکلاتی مانند افسردگی، اضطراب و دیگر چالش های روانی بررسی کنند.

بررسی تأثیر هوش هیجانی بر گروه های خاص: مطالعات بیشتری می توانند نقش هوش هیجانی را در دانش آموزان با نیازهای ویژه، دانش آموزان تیزهوش یا دانش آموزانی با مشکلات رفتاری بررسی کنند تا مشخص شود که چگونه این مهارت می تواند به بهبود وضعیت این گروه ها کمک کند.

نتایج این پژوهش تأکید کرد که هوش هیجانی یکی از عوامل اساسی در موفقیت تحصیلی، اجتماعی و روانی دانش آموزان است. از این رو، توسعه و گسترش برنامه های آموزشی مرتبط با هوش هیجانی باید در اولویت سیاست های آموزشی قرار گیرد. توجه به معلمان، والدین و سیاست گذاران در این زمینه می تواند به شکل گیری محیط های یادگیری مؤثرتر و پربازده تر منجر شود. همچنین، با انجام پژوهش های گسترده تر و کاربردی تر، می توان به درک بهتری از چگونگی تأثیر هوش هیجانی بر ابعاد مختلف زندگی دانش آموزان دست یافت و مسیرهای بهتری برای بهبود این مهارت حیاتی در آموزش طراحی کرد.

منابع و مأخذ

الف) منابع فارسی

- اعتمادی، ندا و خاشی، عاطفه و خاشی، عاطفه و خاشی، خدیجه، ۱۴۰۳، بررسی رابطه هوش هیجانی و یادگیری اجتماعی-هیجانی در مدارس، اولین همایش بین المللی آموزش و پرورش با رویکرد مدارس هوشمند، معلمان خلاق و دانش آموزان متفکر در افق ۱۴۰۴، بوشهر
- پردال، اسماء و گریوانی، اعظم و ارباب، یحیی و نارویی، حمیده، ۱۴۰۳، بررسی نقش هوش هیجانی در ارتقای کیفیت یادگیری و تدریس، اولین همایش بین المللی آموزش و پرورش با رویکرد مدارس هوشمند، معلمان خلاق و دانش آموزان متفکر در افق ۱۴۰۴، بوشهر
- پورشفیعی، توکل، ۱۴۰۳، بررسی تاثیر هوش هیجانی در افزایش یادگیری و مدیریت کلاس در دانش آموزان مقطع متوسطه، اولین همایش بین المللی معلمان برتر، مسجد سلیمان
- تندپور، غلامرضا و معصومی، سید عبدالخالق و بادام فیروز، میلاد و صفائی اصل، علی، ۱۴۰۳، بررسی و تعیین نقش هوش هیجانی بر عوامل روانی و اجتماعی کارایی نیروی انسانی در کارکنان برنامه و بودجه در شهر یاسوج، بیست و یکمین کنفرانس بین المللی پژوهش در مدیریت، اقتصاد و توسعه
- جهانگیری زرکانی، فاطمه و زینلی، زینب و واحدی، شریفه، ۱۴۰۳، بررسی تاثیر آموزش هوش هیجانی بر افزایش سازگاری فردی اجتماعی در دانش آموزان، اولین همایش بین المللی معلمان برتر، مسجد سلیمان

- 19

- طهماسبی اینانلو، دنیز و دهانی، یحیی و عبدالمحمدی، معصومه و قهرمانی تبار، عبدالله، ۱۴۰۳، تاثیر آموزش هوش هیجانی بر کاهش پرخاشگری و افزایش سازگاری فردی - اجتماعی در دانش آموزان، اولین همایش ملی نگرش های نوین در مسائل آموزش و پرورش، رامشیر
- ظفره نسرانی، زهرا و احسانی، رقیه و موقری، گوهر، ۱۴۰۲، هوش هیجانی و ایجاد فضای یادگیری مثبت، ششمین همایش بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان
- کیانیان مهر، زینب، ۱۴۰۳، بررسی نقش هوش هیجانی در فرایند یادگیری و آموزش دانش آموزان، فصلنامه تحقیقات راهبردی در تعلیم و آموزش و پرورش، دوره: ۵، شماره: ۳۱
- گودرزی املشی، حمیده و معیری راد، فاطمه و امین بارکوسرای، صفورا، ۱۴۰۳، بررسی تاثیر تعاملات اجتماعی در مدرسه بر تقویت هوش هیجانی دانش آموزان، اولین همایش بین المللی تحولات نوین در علوم تربیتی، روانشناسی و آموزش و پرورش، ارومیه
- مهدی زاده، هانیه و زارعی، عبدالهادی و بهوندی، ابوالفضل و عرب عامری، مهدی، ۱۴۰۳، نقش هوش هیجانی در بهبود مهارت های یادگیری و عملکرد تحصیلی دانش آموزان، شانزدهمین کنفرانس ملی پژوهش های نوین در تعلیم و تربیت، روانشناسی، فقه و حقوق و علوم اجتماعی، شیروان
- ولی نژاد میربک، شیوا و ولی زاده، مریم و خواجه پور گراکویی، زهرا و شریفی، کبری، ۱۴۰۳، تاثیر آموزش هوش هیجانی بر افزایش سازگاری فردی - اجتماعی

دانش آموزان، اولین همایش بین المللی تحولات نوین در علوم تربیتی، روانشناسی و آموزش و پرورش، ارومیه

- یزدان جو، آيسان و سيدنصيري، نسرین و لشكري، فاطمه و خواجه وندی، پريان، ۱۴۰۳، بررسی اهمیت ارتباط بين هوش هیجانی و اجتماعی دانش آموزان و تاثیرات ارتقا آنها در دانش آموزان، اولین همایش بین المللی معلمان برتر، مسجد سلیمان

(ب) منابع خارجی

- Brackett, M. A., Rivers, S. E., & Salovey, P. (۲۰۱۱). *Emotional intelligence: Implications for personal, social, academic, and workplace success. Social and Personality Psychology Compass*, ۵(۱), ۸۸-۱۰۳.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (۲۰۱۱). *The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. Child Development*, ۸۲(۱), ۴۰۵-۴۳۲.
- Mayer, J. D., Roberts, R. D., & Barsade, S. G. (۲۰۰۸). *Human abilities: Emotional intelligence. Annual Review of Psychology*, ۵۹, ۵۰۷-۵۳۶.
- Nelis, D., Quoidbach, J., Mikolajczak, M., & Hansenne, M. (۲۰۰۹). *Increasing emotional intelligence: (How) is it possible? Personality and Individual Differences*, ۴۷(۱), ۳۶-۴۱.

- Parker, J. D. A., Saklofske, D. H., Wood, L. M., Eastabrook, J. M., & Taylor, R. N. (۲۰۰۵). Structural and convergent validity of the Emotional Intelligence Scale: Comparing self-report and ability-based measures. *Personality and Individual Differences*, ۳۹(۲), ۳۱۳-۳۲۹.
- Qualter, P., Whiteley, H. E., Hutchinson, J. M., & Pope, D. J. (۲۰۰۷). Supporting the development of emotional intelligence competencies to ease the transition from primary to high school. *Educational Psychology in Practice*, ۲۳(۱), ۷۹-۹۵.
- Zeidner, M., Roberts, R. D., & Matthews, G. (۲۰۰۲). Can emotional intelligence be schooled? A critical review. *Educational Psychologist*, ۳۷(۴), ۲۱۵-۲۳۱.

لوگو سازمان ها و نهادهای علمی، سیاسی و دولتی حامی معنوی هفتمین همایش ملی بیژوهترها علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

اگانت ایتا و ایمیل رسمی همایش جهت ارسال مقاله
۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲
Ghanonyar@YAHQ.COM

۱۴۰۳/۱۲/۰۸
دانشگاه رازی - سالن همایش دانشکده علوم اجتماعی

 سازمان علمی، فرهنگی و اطلاعاتی
 وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

جهت همکاری در برگزاری همایش با دبیر اجرایی تماس بگیرید:
خانم دکتر شهلا رضایی ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵